

KSUC-O-097

การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น“แผ่นดินถิ่นรักษัชัยภูมิ” โดยการมีส่วนร่วมกับชุมชนโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ

ลักขณา เกวใจ¹ และ ศิริพร พึ่งเพ็ชร²

¹สาขาเทคโนโลยีการศึกษาและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

²สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และแนวทางการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น“แผ่นดินถิ่นรักษัชัยภูมิ”ของโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และผู้รู้หรือเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้าน จำนวน 14 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi Stage Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบศึกษาเอกสารและหลักฐานอื่น ๆ ผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “แผ่นดินถิ่นรักษัชัยภูมิ” หลักสูตรท้องถิ่นที่โรงเรียนพัฒนาขึ้นมี 2 ลักษณะคือ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม และการปรับรายละเอียดเนื้อหา ประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านที่โรงเรียนนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “แผ่นดินถิ่นรักษัชัยภูมิ” ของได้แก่ ด้านศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริมมีการดำเนินการใน 6 วิธี ได้แก่ 1) การเชิญผู้รู้มาสอนในโรงเรียนเป็นครั้งคราว 2) การจัดแหล่งเรียนรู้ไว้ในโรงเรียน 3) การนำนักเรียนไปเรียนรู้ที่บ้านของผู้รู้ 4) การนำนักเรียนไปร่วมกิจกรรมทางขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่น 5) การเชิญผู้รู้มาสอนในโรงเรียนเป็นประจำตลอดภาคเรียนหรือจนจบเนื้อหา และ 6) ครูเป็นผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านด้วยตนเอง การปรับรายละเอียดของเนื้อหา มี 3 วิธีได้แก่ 1) ครูผู้สอนศึกษาค้นคว้าภูมิปัญญาชาวบ้านเพิ่มเติมแล้วนำมากำหนดรายละเอียดเนื้อหาและทำการสอนเอง 2) ครูผู้สอนและผู้รู้ร่วมกันกำหนดรายละเอียดของเนื้อหาและให้ผู้รู้เป็นผู้สอน และ 3) ครูผู้สอนนำภูมิปัญญาชาวบ้านที่ตนเองถนัดและมีประสบการณ์มาก่อนมากำหนดรายละเอียดเนื้อหา และทำการสอนเองปัญหาในการปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและการปรับรายละเอียดของเนื้อหาส่วนใหญ่ ได้แก่ ผู้รู้ติดธุระส่วนตัว โรงเรียนขาดแคลนงบประมาณ และการใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายของผู้รู้ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ผู้รู้มีนำมาสอนในโรงเรียนส่วนใหญ่ ได้แก่ งานสานเครื่องใช้ด้วยดอกไม้ไหมและอื่นๆ การเรียนรู้ประโยชน์ของพืชสมุนไพร การทำขนมต่างๆ งานใบตอง การทำไม้กวาดตองกง และศิลปะการไหว้ครู การต่อสู้และป้องกันตัว

มวยไทย โดยทำการสอนในลักษณะการบรรยายและสาธิต กำหนดรายละเอียดเนื้อหาและกิจกรรมการเรียน การสอน ปัญหาที่พบ ได้แก่ ขาดแคลนสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ปฏิบัติ (2) แนวทางในการนำภูมิปัญญา ชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น “แผ่นดินถิ่นรักชัยภูมิ” ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนได้เสนอ และ ผู้รู้ได้เสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไว้ว่า โรงเรียนควรสร้างความ เข้าใจกับชุมชน ให้ชุมชนที่มีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย วางแผนพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และจัดกิจกรรมการ เรียนการสอนร่วมกับครูส่วนชุมชนควรสนับสนุนปัจจัยต่างๆ ประสานงาน และเสนอความต้องการให้โรงเรียน ทราบกลุ่มโรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในระดับกลุ่มโรงเรียน และอบรมแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่นแก่ครูในกลุ่มโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ท้องถิ่น นิเทศ ติดตาม และสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์อื่นๆ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควร สนับสนุนงบประมาณ สร้างแหล่งเรียนรู้ และร่วมวางแผนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นกับโรงเรียน โดยมีเนื้อหา ดังนี้ เรื่องที่ 1 แดนดินถิ่นรัก เรื่องที่ 2 ประจักษ์เกียรติพระยาภักดีชุมพล เรื่องที่ 3 เมืองผู้กล้า พระยาแล เรื่องที่ 4 ศิลปะ วรรณกรรม วัฒนธรรม ประเพณี บุญเดือนหก เรื่องที่ 5 สูงส่งล้ำค่าผ้าไหมพื้นบ้าน เรื่องที่ 6 สืบสานภาษาไทยถิ่นอีสาน

คำสำคัญ: หลักสูตรท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน การมีส่วนร่วม แผ่นดินถิ่นรักชัยภูมิ